

PWYLLGOR	PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU
DYDDIAD	30 TACHWEDD 2020
TEITL	TREFNIADAU RHEOLI RISG
PWRPAS YR ADRODDIAD	RHOI DIWEDDARIAD I'R PWYLLGOR ARCHWILIO A LLYWODRAETHU AM DREFNIADAU RHEOLI RISG Y CYNGOR
AWDUR	DEWI MORGAN, PENNAETH CYLLID CYNORTHWYOL (REFENIW A RISG)
GWEITHREDIAD	DERBYN DIWEDDARIAD AM DDATBLYGIADAU I'R TREFNIADAU RHEOLI RISG, Y CAMAU GWEITHREDU NESAF, AC YSTYRIED OS YW'R YMATEB YN MYND I'R AFAEL Â'R MATERION A GODWYD YN LLYTHYR YR ARCHWILIWR

1. CYFLWYNIAD

- 1.1 Un o gyfrifoldebau statudol y Pwyllgor Archwilio yw adolygu ac asesu trefniadau'r awdurdod ar gyfer rheoli risgiau, rheolaeth fewnol a llywodraethu corfforaethol, yn unol â Rhan 81(1)(c) Mesur Llywodraeth Leol (Cymru) 2011.
- 1.2 Pwrpas yr adroddiad hwn yw diweddarau'r Pwyllgor ar ddatblygiadau diweddar yn y maes rheoli risg.

2. SEFYLLFA GYFREDOL

- 2.1 Mae aelodau'r Pwyllgor yn ymwybodol o'r trefniadau sydd yn bodoli ar gyfer asesu a sgorio risgiau, gan ei fod yn cael ei gyflwyno'n rheolaidd fel rhan o ddiweddariad y Rheolwr Archwilio ar waith y gwasanaeth Archwilio Mewnol. Ers 2018, mae dull Archwilio Mewnol o asesu risgiau'r gwasanaethau sy'n cael eu harchwilio yn dilyn y drefn yma.
- 2.2 Yn yr un modd, mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol ers peth amser bellach wedi bod yn cael ei baratoi ar sail y 22 risg llywodraethu sydd wedi cael eu hadnabod ac sy'n cael eu hasesu'n barhaus gan y Grŵp Asesu Trefniadau Llywodraethu.
- 2.3 Mae drefn a ddefnyddir yn ystyried dau ffactor wrth sgorio maint y risgiau, sef
 - **Effaith** y digwyddiad petai'r risg cael ei wireddu
 - **Tebygolrwydd** y risg o gael ei wireddu.
- 2.3.1. Mae'r Effaith a'r Tebygolrwydd yn cael eu sgorio o 1 i 5, gan ddefnyddio'r canllawiau sgorio canlynol.

Effaith

Sgôr	Effaith	Diffiniad
5	Catastroffig	Effaith catastroffig ar unrhyw drigolyn (e.e. colli bywyd) neu effaith dinistriol ar fywyd neu les nifer fawr o drigolion
4	Dinistriol	Effaith dinistriol ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. lle byddai ansawdd bywyd neu les rhywun yn cael ei effeithio i'r graddau fod anghenion dwys ganddynt am gymorth i'w galluogi i fyw eu bywydau) neu sylweddol iawn ar nifer fawr o drigolion
3	Sylweddol iawn	Effaith sylweddol iawn ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith yn golygu y byddai ansawdd ei bywyd neu les yn sylweddol is na'r hyn y byddem yn ei ddisgwyl i un o drigolion Gwynedd) neu arwyddocaol ar nifer fawr o drigolion
2	Arwyddocaol	Effaith arwyddocaol ar fywyd neu les nifer o drigolion (e.e. effaith ar fywyd neu les ond yn disgyn o fewn amrediad

		disgwyliadwy bywyd dydd i ddydd) neu gweladwy ar nifer fawr o drigolion
1	Gweladwy	Effaith gweladwy ar fywyd neu les rai trigolion (e.e. effaith yn weladwy ond ddim yn effaith arwyddocaol i'w lles) neu ymylol ar nifer fawr o drigolion.

- Nifer = 10au i 100oedd o drigolion
- Nifer fawr = 1,000oedd i 10,000oedd o drigolion

Tebygolrwydd

Sgôr	Tebygolrwydd	Diffiniad
5	Digwydd rŵan	Mae'r effaith i'w weld rŵan (h.y. mae o'n digwydd)
4	Tebygol iawn	Tebygol iawn y bydd yn amlygu ei hun yn y dyfodol gweladwy
3	Tebygol	Siawns y gallai ddigwydd, ond efallai ddim
2	Annhebygol	Tebygolrwydd iddo ddigwydd yn isel - ond dal yno
1	Annhebygol iawn	Annhebygol iawn o ddigwydd

2.3.2. Lluosir y Sgôr Effaith a'r Sgôr Tebygolrwydd gyda'i gilydd i roi Sgôr Risg Presennol, sef sgoriau'r risgiau ar sail y rheolaethau sydd yn eu lle ar hyn o bryd. Diffinnir Sgôr Risg o uchel iawn i isel fel a ganlyn:

Sgôr 20-25	Risg Uchel iawn
Sgôr 12-16	Risg Uchel
Sgôr 6-10	Risg Ganolig
Sgôr 1-5	Risg Isel

Asesiad Gyfredol

- 2.4 Mae'r trefniadau rheoli risg yn faes penodol sy'n cael sylw wrth asesu trefniadau llywodraethu'r Cyngor. Mae'r Datganiad Llywodraethu Blynyddol (a gymeradwywyd gan y Pwyllgor ar 30 Gorffennaf) yn disgrifio'r sefyllfa bresennol fel a ganlyn:
- 2.5 Rydym wedi asesu fod hwn yn risg **Canolig** ar hyn o bryd, oherwydd:

Mae yna drefniadau cryf ar gyfer monitro ein cydymffurfiaeth â rhai mathau penodol o risgiau gweithredol, megis Iechyd a Diogelwch, Diogelu Plant ac Oedolion a Chynllunio Argyfwng a Pharhad Gwasanaeth. Mae tystiolaeth meintiol fod perfformiad yn y meysydd hyn yn gwella - er fod yna enghreifftiau o le i wella ymhellach.

Mae pob risg yn y Gofrestr Risg Gorfforaethol wedi cael ei ystyried o berspectif y risg i Bobl Gwynedd, nid o safbwynt mewnblyg y Cyngor.

Mae trefniadau rheoli risg y Cyngor yn parhau i ddatblygu, a byddant yn esblygu ymhellach wrth i ddiwylliant Ffordd Gwynedd dreiddio trwy'r Cyngor. Gwaith diweddar i ddatblygu un Cofrestr Risg Gorfforaethol ar gyfer yr holl awdurdod, ac i wneud hynny law-yn-llaw â threfn ble mae yn unedau busnes yn cofnodi rhwystrau ac yn mynd ati i geisio datrys rheini yn syth, yn dechrau dangos llwyddiant.

Mae'r Pandemig Covid-19 wedi bod yn brawf sylweddol i Gynllun Pandemig Ffliw ac i gynlluniau parhad gwasanaeth y Cyngor. Yn syth fe welwyd yr hyn sy'n digwydd gydag unrhyw gynllun, sef bod yna bethau yn digwydd nad ydynt wedi eu cyfarch yn y cynllun. Er enghraifft nid oedd y Cynllun Pandemig Ffliw yn rhagweld y byddai cymdeithas ei hun yn cael ei gloi lawr ac y byddai angen dygymod nid yn unig gydag absenoldebau staff ond hefyd gyda staff i gyd yn gweithio o adref.

Serch hynny llwyddwyd i ymateb ac mae'r nifer cymharol is yn yr achosion na'r hyn a ragwelwyd yn y tafluniadau gwreiddiol; y cyfyngiad yn y nifer marwolaethau a'r ffaith y bu modd i'r Cyngor barhau i ddarparu ei wasanaethau Blaenoriaeth 1 yn dyst i hynny.

3. CAMAU PELLACH

3.1 Mae Datganiad Llywodraethu Blyneddol 2019/20 yn nodi'r canlynol fel camau pellach sydd angen eu cymryd i gryfhau ymhellach y trefniadau rheoli risg:

Gwaith dal angen ei wneud i sicrhau fod holl adrannau'r Cyngor yn cynnal y drefn o gofnodi eu prif risgiau a'u hadolygu'n rheolaidd. Bydd y Gwasanaeth Yswiriant a Risg yn cefnogi'r holl adrannau er mwyn sicrhau fod defnydd y Gofrestr Risg Gorfforaethol yn gyson ar draws y Cyngor, ac fod risgiau yn cael eu diweddar'u'n barhaus. Bydd y drefn o ystyried cynnwys cofrestrau risg wrth fonitro perfformiad adrannau yn datblygu ymhellach.

3.2 Ers cymeradwyo'r Datganiad Llywodraethu, mae camau canlynol wedi eu cymryd i barhau i ddatblygu'r trefniadau:

3.2.1. Mae'r Prif Weithredwr neu'r Cyfarwyddwr Corfforaethol wedi cynnal cyfres o gyfarfodydd gyda timau rheoli pob adran a'u Aelod Cabinet cyfrifol yn ystod Medi 2020 er mwyn cael diweddariad ar risgiau'r adrannau hynny yn unigol.

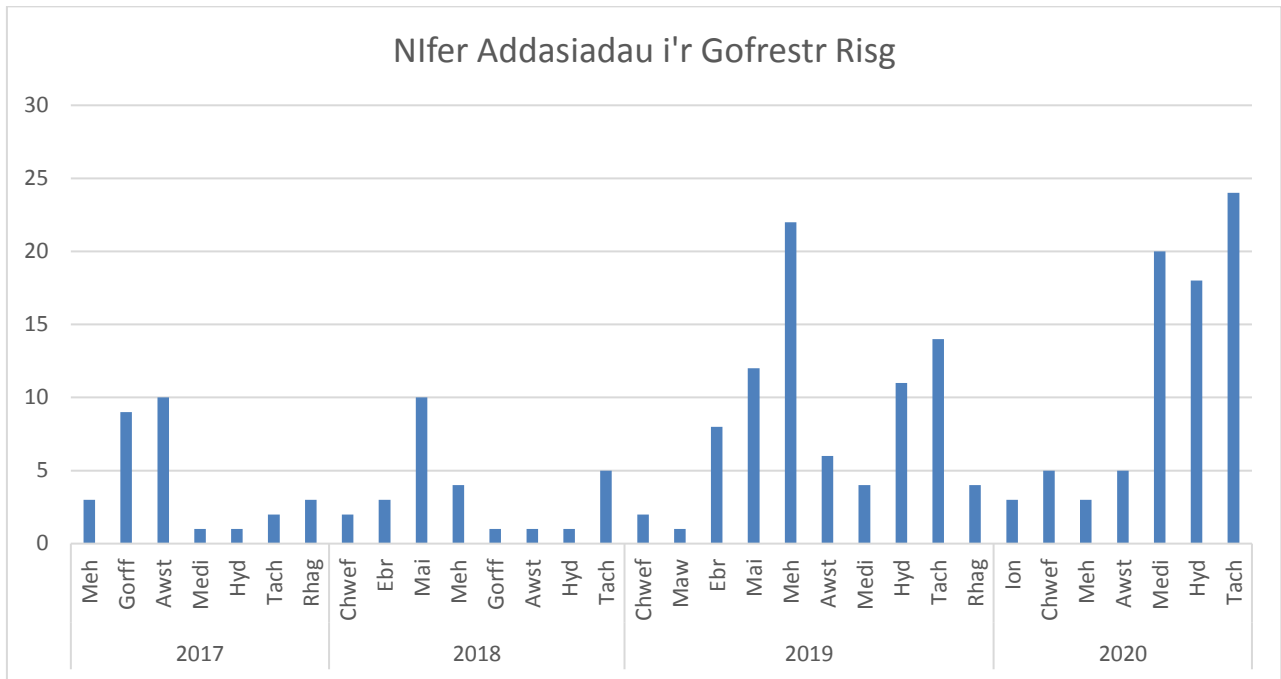
3.2.2. Y Prif Weithredwr / Cyfarwyddwr Corfforaethol wedi cyfarfod wedyn gyda phob pennaeth adran, yr Aelod Cabinet cyfrifol a Chadeirydd ac Is-Gadeirydd y pwyllgor craffu perthnasol (y Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu ar gyfer adroddiadau yn ymwneud â'r adrannau Cyllid a Cefnogaeth Corfforaethol) er mwyn adnabod materion sydd angen sylw am y flwyddyn nesaf.

3.2.3. Mae'r Gofrestr Risg Corfforaethol wedyn wedi cael sylw penodol gan y Prif Weithredwr yng nghyfarfodydd y Rhwydwaith Rheolwyr yn ystod Hydref / Tachwedd 2020. Defnyddiwyd y cyfle i egluro i reolwyr fod angen i bob adran ystyried ei brif risgiau gan ddefnyddio'r drefn arferol o adnabod materiom all ddigwydd ac a fyddai'n effeithio ar allu uned fusnes i wireddu ei bwrpas. Defnyddiwyd un o risgiau'r Adran Gyllid fel enghraifft, sef y risg o eiddo'n trosglwyddo o fod yn breswylfa domestig sy'n talu Treth Cyngor i fod yn eiddo annomestig.

3.2.4. Eglurwyd y bydd cynnwys y gofrestr risg, a'r cynnydd a wneir i fynd i'r afael â'r materion ynddo sydd angen sylw, yn chwarae rôl ganolog mewn cyfarfodydd adolygu perfformiad yn y dyfodol.

3.2.5. Mae gan bob swyddog ar lefel rheolwr neu uwch fynediad at y gofrestr risg gyda'r bwriad o sicrhau ei fod wedi ei ddiweddar'u'n briodol mor fuan â phosib. Wrth gwrs, ni fydd y gofrestr byth wedi ei orffen gan ei fod yn ddogfen fyw, ond y disgwyliad yw y byddwn wedi cyrraedd pwynt o fewn yr wythnosau nesaf lle mae'r gofrestr ar unrhyw bwynt mewn amser yn adlewyrchiad o wir sefyllfa'r Cyngor.

3.2.6. Mae'r graff isod yn dangos sut nifer yr addasiadau a wnaed i'r gofrestr fesul mis. Tra yn y gorffennol gwelir llawer o weithgaredd yn achlysurol, fel arfer pan fo cais penodol i ddiweddarau'r gofrestr, erbyn hyn mae'r mater yn cael sylw llawer mwy cyson, sy'n arwydd fod rheolwyr wedi dechrau gweld diweddarau'r gofrestr fel rhywbeth naturiol sy'n rhan o'r gwaith arferol.

3.3 Dylid nodi fod gwaith yn mynd ymlaen o fewn y Cyngor hefyd i baratoi erbyn diwedd y cyfnod trawsnewid sy'n dod i ben ar ôl i'r Deyrnas Unedig adael cofrestr risg Brexit ar wahân ar hyn o bryd cyn diwedd y cyfnod trosglwyddo ar 31 Rhagfyr 2020.

4. ARGYMHELLIAD

4.1 Gofynnir i'r Pwyllgor Archwilio a Llywodraethu dderbyn yr adroddiad hwn fel diweddariad ar y camau y mae'r Cyngor yn eu cymryd i sicrhau fod cofrestr risg gyflawn yn ei le.